

Cumartesi Anneleri/İnsanları 981. Hafta Gözlem Raporu

Gözlemlenen etkinlik/toplantı/yürüyüş: Cumartesi Anneleri/İnsanları 981. Hafta Buluşması – Galatasaray Meydanı (Beyoğlu, İstanbul)

Gözlem tarihi: 13 Ocak 2024

Gözlemci kişi ve kurumlar: Hakikat Adalet ve Hafıza Çalışmaları Derneği (Hafıza Merkezi), Medya ve Hukuk Çalışmaları Derneği (MLSA), Türkiye İnsan Hakları Vakfı (TİHV), Uluslararası Af Örgütü Türkiye Şubesi

Gözlemci toplantı alanına varış: 10.02

Gözlemci alandan ayrılma: 13.50

Gözlem ve gözlem yöntemi hakkında:

Birleşmiş Milletler Evrensel Olarak Tanınan İnsan Hakları ve Temel Özgürlüklerin Korunması ve Geliştirilmesinde Toplumsal Kuruluşların (Organların), Grupların ve Bireylerin Hakları ve Sorumlulukları Üzerine Bildirgesi'nin¹ 6(c) maddesi, "İnsan haklarına ve temel özgürlüklere hem hukuksal olarak hem de pratikte uyulması yönünde inceleme, araştırma, saptama, değerlendirme, bu yollar ve diğer uygun yollarla kamunun dikkatini bu sorun üzerine çekme hakkı vardır" hükmüyle hak savunucuları ve hak örgütlerinin insan hakları ihlallerine yönelik çalışmalar yapmalarını ve bu çalışmaları hak ihlalleri hakkında farkındalık yaratmak amacıyla kamuoyuyla paylaşmalarını güvence altına almaktadır.

Rapordaki imzacı kurumlar, yukarıda belirtilen maddede güvence altına alınan hak kapsamında² Cumartesi Anneleri/İnsanları'nın barışçıl buluşmalarını gözlemlemektedir. Kurumlar, Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı'nın (AGİT), "Barışçıl Toplanma Özgürlüğünün İzlenmesine İlişkin Kılavuz"³ da belirtilen yöntemleri gözlem faaliyetlerinde esas almaktadır.

Gözlemci kurumlar, barışçıl toplanma özgürlüğünün kullanılmasını engellemeye yönelik müdahalelerin sonucu olarak ortaya çıkan insan hakları ihlallerini tespit etmek, belgelemek ve ihlallerin önlenmesi için savunuculuk faaliyetleri yürütebilmek amacıyla kılavuzda da belirtildiği gibi çeşitli izleme ve belgeleme yöntemleri ile gözlem faaliyetlerini desteklemektedir.⁴ Bu kapsamda gerekli görülmesi durumunda sosyal ve yaygın medya

¹ UN Declaration on the Right and Responsibility of Individuals, Groups and Organs of Society to Promote and Protect Universally Recognized Human Rights and Fundamental Freedoms,

<https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N99/770/89/PDF/N9977089.pdf?OpenElement>.

Türkçe gayri resmi tercümesi için bkz. <https://www.ihd.org.tr/ble-mletler-san-haklari-savunucularinin-korunmasi-bdges/>

² Bu hak, Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmelerde de öngörülmektedir: *Medeni ve Siyasi Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme Madde 19*: "Herkes, düşüncelerini açıklama hakkına sahiptir; bu hak, herkesin, ülkesel sınırlara bağlı olmaksızın her çeşit bilgiyi ve fikri, sözlü, yazılı ya da basılı biçimde, sanat eserleri biçiminde ya da kendi seçeceği herhangi bir başka biçimde araştırma, edinme ve iletme özgürlüğünü de içerir."

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi Madde 10: "1. Herkes ifade özgürlüğü hakkına sahiptir. Bu hak, kamu makamlarının müdahalesi olmaksızın ve ülke sınırları gözetilmeksizin, kanaat özgürlüğünü ve haber ve görüş alma ve de verme özgürlüğünü de kapsar. Bu madde, Devletlerin radyo, televizyon ve sinema işletmelerini bir izin rejimine tabi tutmalarına engel değildir."

³ OSCE Office for Democratic Institutions and Human Rights, *Handbook on Monitoring Freedom of Peaceful Assembly*, https://www.osce.org/files/f/documents/d/1/473439_0.pdf

⁴ a.g.e, sf. 14

taraması, mahkeme kararları, mülki idare amirlerinin karar ve duyuruları, kolluk kuvvetlerinin yazışma ve tutanakları gibi belgelerin değerlendirilmesi ve hak ihlallerine maruz kalan kişilerle mülakat yapılması gibi farklı izleme ve belgeleme yöntemlerine başvurulmaktadır.

Gözlem raporları, gözlemlenen buluşmayı takip eden cuma günleri kamuoyu ile paylaşılmaktadır.

Toplantı öncesi duruma ilişkin notlar:

1. Cumartesi Anneleri/İnsanları'nın gözaltında kaybedilen sevdiklerinin akıbetini sormak ve adalet taleplerini dile getirmek için bir araya geldikleri mekan olan Galatasaray Meydanı'ndaki eylemi gözlemlemek üzere gelen gözlemci, 10.02'de Taksim Meydanı'ndan Galatasaray Meydanı yönüne doğru yürümeye başladı.
2. 10.06'da İHD İstanbul Şubesi'nin bulunduğu Çukurlu Çeşme Sokak'a varan gözlemci, polis sevkiyatı için kullanılan bir midibüsün City Center Hotel'in yanında ve Billurcu Çıkmazı Sokak'ın köşesinde bulunan otoparka park edildiğini gördü. Park halinde olan midibüsün içerisinde çevik kuvvet polislerinin bulunduğu ve uzun namlulu silah taşıyan bir polisin araç önünde beklediği gözlemlendi.
3. Galatasaray Meydanı'na gitmek üzere 10.10'da İHD İstanbul Şubesi'nin bulunduğu sokaktan ayrılan gözlemci, Büyük Parmakkapı Sokak üzerinden İstiklal Caddesi'ne çıktı.
4. 10.12'de Taksim Meydanı yönünde Galatasaray Meydanı'na uzaklığı 350 metre olan Ağa Camii önünde sivil plakalı iki hafif ticari aracın park halinde olduğu görüldü. Rütbesi öğrenilemeyen, sivil giyimli bir polis amiri ile üzerinde "Güvenlik Şube" ibaresi bulunan bir yelek giyen polis memurunun aracın önünde bekledikleri gözlemlendi. Ağa Camii'nin hemen yanındaki alışveriş merkezi önünde ise üzerinde "Polis" ibaresi bulunan bir başka hafif ticari aracın park halinde olduğu görüldü.
5. 10.16'da Galatasaray Lisesi'nin İstiklal Caddesi'ne bakan cephesinin inşaatlarda kullanılan güvenlik panelleriyle tamamen kapatıldığı, bir sivil plakalı aracın panellerin önüne park edildiği görüldü. Aracın tam karşısında, Meşrutiyet Caddesi'nin İstiklal Caddesi'ne bağlandığı sağ köşede bulunan seyyar satıcıya ait tezgahın yanında rütbeleri öğrenilemeyen, sivil giyimli üç polis amiri ile üzerinde "Güvenlik Şube" ibaresi bulunan bir yelek giyen bir polis memurunun beklediği gözlemlendi.
6. Sürekli demir bariyerler ile çevrili ve içerisinde emniyete ait araçlar ile polislerin beklediği Galatasaray Meydanı içerisinde 10.17 itibarıyla emniyete ait herhangi bir araç olmadığı gözlemlendi. Meydan içerisinde yalnızca mobil zırhlı siperlik olduğu ve uzun namlulu silah taşıyan iki polisin beklediği görüldü. Meydanı kapatan demir bariyerlerin önceki haftalarda olduğu gibi bu hafta da plastik kelepçeler ile birbirine bağlı olduğu ve meydan girişinde akordeon bariyerler olduğu gözlemlendi. Beyaz şeritli, kırmızı ve üzerinde "Polis" ibaresi bulunan yelekler giyen 10-15 polis memurunun bariyerlerin dışında bekledikleri gözlemlendi.
7. 10.26'da polis sevkiyatı için kullanılan üç midibüsün, Galatasaray Meydanı'na uzaklığı yaklaşık 250 metre olan Odakule'nin önüne park edildiği görüldü. Uzun namlulu silah taşıyan iki polisin çalışır durumdaki araçların önünde ve arkasında

bekledikleri gözlemlendi. Araçların içerisindeki polis memurlarına ek olarak çevik kuvvet üniformalı 15-20 polis memurunun araçların dışında ve düzensiz biçimde bekledikleri görüldü.

8. Üzerinde “Polis” ibaresi bulunan bir aracın daha 10.36 itibariyle Ağa Camii önüne park edildiği görüldü.
9. 10.57’de Beyoğlu Kaymakamlığı ve İstanbul Valiliği’nin resmi web sitelerini kontrol eden gözlemci, herhangi bir yasaklama kararının kamuoyu ile paylaşılmadığını tespit etti.
10. Beyaz şeritli, kırmızı ve üzerinde “Polis” ibaresi bulunan yelekler giyen üç polis memurunun, 11.09 itibariyle Galatasaray Lisesi’nin hemen yanındaki Kartal Sokak’ın girişinde beklemeye başladıkları görüldü.
11. Polis sevkiyatı için kullanılan iki minibüs, sivil plakalı iki araç ile polis anons aracının 11.10 itibariyle Galatasaray Lisesi önüne park edildiği görüldü. Sivil giyimli polis memurlarının araçlara yakın noktalarda bekledikleri gözlemlendi.
12. Polis sevkiyatı için kullanılan bir minibüsün 11.10 itibariyle Yapı Kredi Kültür Sanat’ın önüne park edildiği görüldü. Üzerinde “Güvenlik Şube” ibaresi bulunan yelek giyen bir polis memurunun aracın önünde beklediği gözlemlendi.
13. Sivil giyimli iki polis memurunun 11.47 itibariyle İHD İstanbul Şubesi’nin bulunduğu sokağın köşesinde beklemeye başladıkları görüldü. Sokağın köşesindeki işletmenin içerisinde bekleyen polis memurlarının, Cumartesi Anneleri/İnsanları’nın dernekten çıkıp çıkmadıklarını kendi aralarında konuştukları, “Kaçırdık, bu saate kalmazlar” dedikleri duyuldu.

Toplantıya ilişkin notlar:

14. Cumartesi Anneleri/İnsanları’nın 11.49 itibariyle İHD İstanbul Şubesi’nden ikişer kişilik gruplar halinde çıkmaya başladıkları görüldü.
15. Derneğin bulunduğu sokağın köşesinde bekleyen sivil polislerden birisinin, Cumartesi Anneleri/İnsanları dernekten çıktıkları anda telefonuna bir şeyler yazmaya başladığı gözlemlendi.
16. Galatasaray Meydanı’na yakın noktalardaki polis sayısının 11.51 itibariyle artmaya başladığı gözlemlendi. Sivil giyimli 5-10 polis memurunun Meşrutiyet Caddesi’nin İstiklal Caddesi’ne bağlandığı sol köşede beklemeye başladığı görüldü. 5-10 polis memurundan oluşan en az beş grubun ise İstiklal Caddesi üzerinde farklı noktalarda beklemeye başladıkları gözlemlendi.
17. Cumartesi Anneleri/İnsanları ve onlarla dayanışmak için Galatasaray Meydanı’na gelen hak savunucularının 11.54 itibariyle İstiklal Caddesi’nin farklı noktalarında beklemeye başladıkları görüldü. Sivil giyimli polislerin cadde üzerinde bekleyen Cumartesi Anneleri/İnsanları ve hak savunucularına yakın noktalarda bekledikleri gözlemlendi.
18. Güvenlik Şube Müdürlüğü, Koordinasyon Şube Müdürlüğü, Spor Güvenliği Şube Müdürlüğü’nden Sorumlu İl Emniyet Müdürü Yardımcısı, daha önce Esenler İlçe Emniyet Müdürü olarak görev yapan ve 27 Aralık 2023 tarihindeki ara atamalar

kapsamında Avrupa Yakası İkinci Bölge İlçelerden Sorumlu İl Emniyet Müdür Yardımcısı olarak atanan polis amiri, Beyoğlu İlçe Emniyet Müdürü, Cumartesi Anneleri/İnsanları'nın 14 Ekim 2023 tarihindeki [968. hafta buluşmasında](#) Besna Tosun ve Newroz Ali Tosun'a yönelik işkence ve diğer kötü muamele yasağına aykırı olacak şekilde fiziksel şiddet uyguladığı kayıt altına alınan ve Cumartesi Anneleri/İnsanları'nın avukatlarının hakkında "işkence" iddiasıyla suç duyurusunda bulunduğu gözlüklü ve rütbesi öğrenilemeyen polis amiri ile rütbeleri öğrenilemeyen polis amirlerinin 11.55 itibariyle Galatasaray Lisesi'nin Galatasaray Meydanı'na yakın köşesinde beklemeye başladıkları gözlemlendi.

19. 1 Mart 1995 tarihinde İstanbul'da gözaltına alınan ve ağır işkence izleri taşıyan bedeni aylar sonra kimsesizler mezarlığında bulunan **Hasan Ocak**'ın kardeşi **Ali Ocak**, 12 Eylül 1980 askeri darbesinin ardından 13 Eylül 1980 tarihinde Ardahan'ın Okçu Köyü'ndeki evinden güvenlik güçleri tarafından gözaltına alındıktan sonra kaybedilen ve işkence sonucu öldüğü Meclis İnsan Hakları İnceleme Alt Komisyonu'nun [raporu](#) ile de ortaya konulan **Cemil Kırbayır**'ın kardeşi **Mikail Kırbayır**, 23 Şubat 1995 tarihinde İzmir'de gözaltında kaybedilen 19 yaşındaki **Murat Yıldız**'ın annesi **Hanife Yıldız**, 19 Ekim 1995 tarihinde İstanbul'da gözaltında kaybedilen **Fehmi Tosun**'un kızı **Jiyan Tosun**, 12 Eylül 1994 tarihinde Ankara Dikmen'de gözaltına alındıktan sonra kaybedilen **Kenan Bilgin**'in kardeşi **İrfan Bilgin**, 21 Kasım 1980 tarihinde İstanbul'da gözaltına alındıktan sonra kaybedilen **Hayrettin Eren**'in kardeşi **İkbal Eren** ile İHD İstanbul Şubesi Gözaltında Kayıplara Karşı Komisyon üyesi **Sebla Arcan**, İHD İstanbul Şubesi Sekreteri **Oya Ersoy** ve İHD İstanbul Şubesi Yönetim Kurulu üyesi **Zeynep Yıldız**'ın 11.57'de Galatasaray Meydanı'nı kapatan bariyerlerin önüne geldikleri görüldü. Cumartesi Anneleri/İnsanları'nın ellerinde taşıdıkları çantadan zorla kaybedilenlerin fotoğraflarını çıkararak kendi aralarında dağıtmaya başladıkları, ellerinde kamera olan en az dört polisin bu anları video kaydına aldığı gözlemlendi.
20. Cumartesi Anneleri/İnsanları'nın Galatasaray Meydanı'nı kapatan demir bariyerlerin önüne gelmesiyle çok sayıda gazetecinin yanlarına yöneldiği görüldü. Gazetecilerle birlikte bu noktaya gelen diğer sivil giyimli polislerin ellerindeki telefonlarla Cumartesi Anneleri/İnsanları'nın fotoğraflarını çektiği gözlemlendi.
21. İstanbul İl Emniyet Müdürlüğü Güvenlik Şube Müdürü'nün 11.59'da Galatasaray Meydanı'na geldiği görüldü.
22. Sivil giyimli iki polis memurunun, gazetecilerin oluşturduğu hattın arkasından bariyerler önündeki Cumartesi Anneleri/İnsanları'nı saydıkları görüldü. Bu iki polis memurunun yanına gelen sivil giyimli diğer üç polis memurunun, ellerindeki telefonlarla farklı noktalardan bariyerler önündeki Cumartesi Anneleri/İnsanları'nın fotoğraflarını çektikleri gözlemlendi.
23. Cumartesi İnsanı Jiyan Tosun'un 12.01 itibariyle [basın açıklamasını](#) okumaya başladığı görüldü. "29 yıldır soruyoruz: Mehmet Fındık, Ömer Fındık ve Ömer Kartal nerede?" sorusuyla başlayan açıklamada 31 Aralık 1995 tarihinde çağrıldıkları Silopi İlçe Jandarma Komutanlığı'na gittikten sonra kendilerinden haber alınamayan Mehmet Fındık, Ömer Fındık ve Ömer Kartal hakkında hukukun nasıl işletilmediği ve hakikatin nasıl inkar edildiği anlatıldı. Açıklama, "981. haftamızda bir kez daha Mehmet Fındık, Ömer Fındık ve Ömer Kartal dosyasında maddi gerçeğin açığa

çıkması, suçun fail ve sorumlularının tespit edilerek cezalandırılmaları için adli makamları göreve çağırıyoruz. Kaç yıl geçerse geçsin, Mehmet Fındık, Ömer Fındık ve Ömer Kartal için, tüm kayıplarımız için adalet istemekten, devletin evrensel hukuk normları içinde hareket etmek zorunda olduğunu hatırlatmaktan vazgeçmeyeceğiz” ifadeleri ile sonlandırıldı. Basın açıklamasının ardından konuşan Sebla Arcan, Eski Kontraterör Dairesi Başkanı Mehmet Eymür’ün tedavi gördüğü hastanede sabah saatlerinde öldüğüne dair haberlere atf yaparak “Adettendir, ölenin arkasından kötü konuşulmaz ama biz, Mehmet Eymür’ü iyi bilmezdik. Mehmet Eymür, Cumartesi Anneleri’nin yaşadığı acıların sorumlularından, aktörlerinden biridir” dedi.

24. Sivil giyimli polis memurlarının basın açıklaması sırasında açıklamayı takip eden kişilerin arasında durdukları ve zaman zaman telefonları ile Cumartesi Anneleri/İnsanları’nın fotoğraf ve videolarını çektikleri gözlemlendi.
25. Açıklamanın 12.06’da tamamlanmasının ardından Cumartesi Anneleri/İnsanları’nın ellerindeki karanfillerden bazılarını Galatasaray Meydanı’nı kapatan ve açılmayan demir bariyerlerin üzerinden meydana attıkları görüldü. Sivil giyimli polis memurlarının bu anları da kamera ile kaydettikleri gözlemlendi.
26. Cumartesi Anneleri/İnsanları’nın 12.11 itibariyle meydandan ayrılmaya başladıkları ve Şişhane yönüne doğru yürüdükleri görüldü. Cumartesi Anneleri/İnsanları ve onlara eşlik eden hak savunucularının, Cumartesi İnsanı Nazım Dikbaş’ın Şişhane’deki sergisine gittikleri duyuldu.
27. Cumartesi Anneleri/İnsanları’nın Galatasaray Meydanı’na karanfil bırakmaları ile sonlanan buluşmaları yaklaşık 14 dakika sürdü. İstiklal Caddesi üzerinde oluşturulan “güvenlik çemberleri” ile Cumartesi Anneleri/İnsanları’nın buluşmalarının engellendiği ve kayıp yakınları ile hak savunucularının gözaltına alındıkları haftaların aksine bu 14 dakikalık süre içerisinde İstiklal Caddesi, Galatasaray Meydanı ve çevresinde hayatın olağan akışının, yaya-araç trafiğinin ve bölge esnafının çalışmasının olumsuz şekilde etkilenmediği gözlemlendi.
28. Sivil giyimli, rütbeleri öğrenilemeyen iki polis memurunun, Cumartesi Anneleri/İnsanları’nı Şişhane yönüne doğru Galatasaray Meydanı’ndan 800 metre uzaklıkta olan ve serginin bulunduğu Yemenici Abdüllatif Sokak’a kadar takip ettikleri ve Cumartesi Anneleri/İnsanları’nı takip ettiklerinin anlaşılmasını engellemek için takip mesafesini korumak ve yüzlerini gizlemek de dahil olmak üzere çaba içerisinde oldukları gözlemlendi. Cumartesi Anneleri/İnsanları’nın 12.23 itibariyle serginin yapıldığı binaya girmeleri üzerine sivil giyimli polis memurlarının karşı çaprazdaki İstanbul Galata Üniversitesi önünde beklemeye başladıkları görüldü. Hafif sakallı, siyah ceketli ve diğer polis memurundan daha kısa boylu polis memurunun 12.29’da serginin yapıldığı binanın girişinin fotoğrafını çektiği görüldü. Sivil giyimli polis memurlarının, Cumartesi Anneleri/İnsanları’nın sergiden çıktıkları 13.04 itibariyle etrafta olmadıkları gözlemlendi.

Toplantı sonrasında ilişkin notlar:

29. Polis sevkiyatı için kullanılan bir midibüsün, gözlemcinin Galatasaray Meydanı’ndan geçtiği 13.11 itibariyle meydan içerisine geri getirildiği görüldü. Çevik kuvvet

üniformalı 10-15 polis memurunun, çalışır durumdaki aracın etrafında bekledikleri gözlemlendi.

30. Toplantının ardından görüşülen Cumartesi Anneleri/İnsanları ve İHD yöneticileri, [971. haftada](#) başlayan diyalogun devamı uyarınca Galatasaray Meydanı'na karanfillerini bırakabildiklerini aktardı.⁵
31. Derneğin bulunduğu sokaktaki polis varlığının, İHD İstanbul Şubesi tarafından her cumartesi günü 13.30'da gerçekleştirilen "F Oturumu" sırasında da devam ettiği gözlemlendi. Sokağın köşesinde ve derneğin girişinin karşısında bekleyen sivil giyimli polis sayısının F Oturumu'na kadar giderek arttığı görüldü. İçerisinde biber gazı kapsülü ve biber gazı tozu atabilen silahlar taşıyan polislerin de olduğu ve 5-10 kişilik iki çevik kuvvet grubunun kalkanlarıyla sokak üzerinde bekledikleri gözlemlendi.

Hukuki durum:

Anayasa Mahkemesi (AYM), Cumartesi Anneleri/İnsanları'nın 25 Ağustos 2018 tarihinde düzenlenen 700. hafta buluşmasının Beyoğlu Kaymakamlığı tarafından yasaklanmasının ve polisin sert müdahalesinin Anayasa'nın 34. maddesine garanti altına alınan "toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının" ihlali olduğuna dair iki ayrı karar verdi. AYM, o gün gözaltına alınanlar arasında bulunan Cumartesi İnsanları'ndan [Maside Ocak Kışlakçı](#)'nın başvurusunda oy çokluğuyla aldığı kararının "yeni ihlallerin önlenmesi için" Beyoğlu Kaymakamlığı ve Adalet Bakanlığı'na; 700. hafta buluşmasına katılan İHD İstanbul Şubesi Başkanı [Gülseren Yoleri](#)'nin başvurusunda oybirliği ile aldığı kararının ise Adalet Bakanlığı'na gönderilmesine karar verdi.

Polis müdahalesine dayanak olarak gösterilen yasaklama kararında 700. hafta buluşması için bildirim yapılmamış olması gerekçe olarak öne sürülmüştü. AYM, kararlarında toplantı ve gösterilere yönelik müdahalenin zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşıladığının ve orantılı olduğunun ispatının gerektiğine dikkat çekti. İdari makamların toplantı ve gösteri yürüyüşlerini otomatik olarak yasaklama yoluna gitmek yerine bu hakkın etkin kullanımını sağlamaya yönelik pozitif yükümlülükleri olduğunu hatırlatan AYM, Cumartesi Anneleri/İnsanları'nın 1995 yılından bu yana barışçıl bir şekilde toplandıklarına dikkat çekerek idarenin bu etkinliğin yapılacağına ilişkin olarak önceden bilgisi olmadığını iddia edemeyeceğine kanaat getirdi. Buna ek olarak AYM, Cumartesi Anneleri/İnsanları'nın "gözaltında kaybedilen yakınlarının bulunması ve kamuoyunda farkındalık yaratılması için oturma eylemi düzenlemek istemesinin demokratik bir toplumda saygı ile karşılanması gerektiği"ne hükmetti.

Cumartesi Anneleri/İnsanları, AYM'nin [Maside Ocak Kışlakçı](#) kararının ardından ilk kez 8 Nisan 2023 tarihindeki 941. hafta buluşması için Galatasaray Meydanı'na çıkmak istedi ve polis tarafından engellenerek gözaltına alındı. O haftadan bu yana 13 Mayıs Cumartesi günü hariç her cumartesi, barışçıl buluşmalarını gerçekleştirmek için Galatasaray Meydanı'na

⁵ 8 Kasım 2023 tarihinde gerçekleştirilen TBMM Plan ve Bütçe Komisyonu Toplantısı sırasında Halkların Eşitlik ve Demokrasi Partisi (HEDEP) Urfa Milletvekili Dilan Kunt Ayan'ın İçişleri Bakanı Ali Yerlikaya'ya Cumartesi Anneleri/İnsanları'nın buluşmalarına yönelik haftalardır devam eden polis engellemelerini sorması üzerine Yerlikaya "Cumartesi Anneleri'nin yaşadığı mağduriyettir. En kısa zamanda sürede çözüm üreteceğiz. Bu hafta gördüğümüz gözaltı yapmadık," yanıtını verdi. (Kaynak: "[Ali Yerlikaya: Cumartesi Anneleri'nin yaşadığı mağduriyettir.](#)" *Gazete Duvar*, 08.11.2023.)

çıkmaaya çalışan Cumartesi Anneleri/İnsanları, 4 Kasım 2023 tarihine denk gelen 971. hafta buluşmasına kadar her hafta polis tarafından engellendi, işkence ve diğer kötü muameleye maruz bırakılarak gözaltına alındı. 4 Kasım'daki buluşma sırasında da engellenerek kolluk kuvveti tarafından "güvenlik çemberi" içerisine alınan Cumartesi Anneleri/İnsanları ve hak savunucuları fiili olarak yaklaşık 25 dakika "güvenlik çemberi" içinde tutulsa da önceki 29 haftanın aksine gözaltı işlemi uygulanmadı.

Gözlemci kurumlar, AYM kararlarının uygulanma durumuna dair şu hususlara dikkat çeker:

Önceki 10 hafta olduğu gibi Cumartesi Anneleri/İnsanları'nın 13 Ocak 2023 tarihinde gerçekleştirilen 981. hafta buluşmasına da polis tarafından müdahale edilmemiş, buluşma ve basın açıklaması bu şekilde engellenmemiştir. Ancak, 981. hafta buluşmasında Cumartesi Anneleri/İnsanları'na yönelik bir müdahale olmasa da aşağıda belirtilen sebeplerden ötürü AYM'nin [Maside Ocak Kışlakçı](#) ve [Gülseren Yoleri](#) kararlarının uygulandığını söylemek mümkün değildir.

- AYM⁶ ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin (AİHM)⁷ içtihatlarına göre bir toplantının kısıtlanması kavramı, toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının kullanılması öncesinde, sırasında ve sonrasında yapılan müdahaleleri kapsamaktadır. Bu bağlamda, Cumartesi Anneleri/İnsanları'nın 981. hafta buluşmasının kolluk tarafından kısıtlandığı tespit edilmiştir.
- Öncelikle Galatasaray Meydanı'nın etrafındaki bariyerler açılmamış, dolayısıyla Cumartesi Anneleri/İnsanları, AYM kararlarına aksi olacak şekilde Galatasaray Meydanı'nı kapatan bariyerlerin önünde, anıtın uzağında (1995'ten beri oldukları yerden farklı bir noktada) basın açıklaması yapmışlardır. Cumartesi Anneleri/İnsanları'nın basın açıklaması sırasında gözetim altında tutuldukları gözlemlenmiştir. İHD İstanbul Şubesi'nin bulunduğu sokaktaki saatlerce süren polis varlığı, Galatasaray Meydanı'ndaki basın açıklamasına katılabilecek kişi sayısının 10 olarak kısıtlanması, sayı kısıtına uyulup uyulmadığının toplantı süresince kontrol edilmesi ve açıklamanın birden fazla kamera ile kayıt altına alınması ve fotoğrafların çekilmesi Cumartesi Anneleri/İnsanları'nın 981. hafta buluşmasının kolluk tarafından kısıtlandığının en önemli göstergelerindedir. Dahası, bilindiği kadarıyla herhangi bir adli bir makamın bu yönde bir kararı olmamasına rağmen Cumartesi Anneleri/İnsanları'nın açıklama sonrasında gittikleri sergiye kadar takip edilmesi ve serginin yapıldığı binanın fotoğraflanması, bu kısıtlamaların kolluk tarafından gerçekleştirilen ve en başta Anayasa'nın 20. maddesi⁸ ile Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 8. maddesinde⁹ garanti altına alınan "özel hayatın gizliliği hakkı"nın ihlalini teşkil eden idari taciz boyutuna vardığını göstermektedir.

⁶ Bkz. Halkevleri Derneği, Başvuru. No: 2015/9174, 7/3/2019, <https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/BB/2015/9174>

⁷ Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, *Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 11. maddesine ilişkin Rehber*, https://www.echr.coe.int/documents/d/echr/Guide_Art_11_TUR

⁸ Anayasa Madde 20: "Herkes, özel hayatına ve aile hayatına saygı gösterilmesini isteme hakkına sahiptir. Özel hayatın ve aile hayatının gizliliğine dokunulamaz."

⁹ Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi Madde 8: "1. Herkes özel ve aile hayatına, konutuna ve yazışmasına saygı gösterilmesi hakkına sahiptir. 2. Bu hakkın kullanılmasına bir kamu makamının müdahalesi, ancak müdahalenin yasayla öngörülmüş ve demokratik bir toplumda ulusal güvenlik, kamu güvenliği, ülkenin ekonomik refahı, düzenin korunması, suç işlenmesinin önlenmesi, sağlığın veya ahlakın veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması için gerekli bir tedbir olması durumunda söz konusu olabilir."

- Bilindiği gibi Cumartesi Anneleri/İnsanları'nın Galatasaray Meydanı'ndaki buluşmaları, zorla kaybedilen yakınlarının akıbetini soran ve faillerin tespit edilmesini talep eden bir basın açıklaması düzenlemekten ibarettir. Bu gözlem raporunda tespit edilen müdahale ve kısıtlamalar, AYM'nin de işaret ettiği gibi¹⁰ Cumartesi Anneleri/İnsanları'nın zorla kaybedilen yakınlarının akıbetine ilişkin kamuoyunda farkındalık oluşturmaya yönelik çalışmalarını da olumsuz şekilde etkilemektedir. Dahası, bu tarz müdahale ve kısıtlamalar Cumartesi Anneleri/İnsanları'nın AYM'nin de "saygı ile karşılanması" gerektiğini tespit ettiği faaliyetlerinin kriminalize edilmesi çabasının devamı niteliğindedir. Cumartesi Anneleri/İnsanları'na yönelik önceki haftalardaki engelleme ve müdahaleler ile birlikte düşünüldüğünde 10 haftadır süregelen bu kısıtlamalar kolluk tarafından bir rutin haline getirilmiştir. Bu durum, kolluğun Cumartesi Anneleri/İnsanları'na yönelik müdahalelerinin farklılaşarak devam ettiğini göstermektedir.
- Bunlara ilaveten, İHD İstanbul Şubesi'nin bulunduğu sokaktaki saatlerce süren polis varlığı, basın açıklamasına katılacak kişi sayısının sınırlandırılması ve açıklamanın kayıt altına alınması, fotoğraflanması ve Cumartesi Anneleri/İnsanları'nın açıklama sonrasında gittikleri sergiye kadar takip edilmesi gibi kolluk tarafından gerçekleştirilen kısıtlamalar, Cumartesi Anneleri/İnsanları'nın ve insan hakları savunucularının toplanma özgürlüklerini kullanmaları üzerinde caydırıcı bir etki yaratabileceğini, bu caydırıcı etkinin de kendi başına toplanma özgürlüğüne yönelik bir müdahale olduğunu belirtmek gerekmektedir.¹¹

Gözlemci kurumlar, Galatasaray Meydanı'ndaki buluşmalara yönelik soruşturmanın 25'inde "kovuşturmaya yer olmadığı" kararı verildiğini hatırlatır:

8 Nisan - 4 Kasım 2023 tarihleri arasında devam eden sistematik engellemelere ve gözaltı işlemlerine rağmen İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından Cumartesi Anneleri/İnsanları'nın buluşmalarına yönelik başlatılan soruşturmanın 25'inde kovuşturmaya yer olmadığına dair karar (takipsizlik kararları) verildi.

- 941. (Karar tarihi: 22 Mayıs 2023), 942. (Karar tarihi: 16 Ekim 2023), 943. (Karar tarihi: 13 Temmuz 2023), [945.](#) (Karar tarihi: 30 Kasım 2023), [947.](#) (Karar tarihi: 30 Kasım 2023), [948.](#) (Karar tarihi: 19 Eylül 2023), [949.](#) (Karar tarihi: 19 Eylül 2023), [951.](#) (Karar tarihi: 30 Kasım 2023), [952.](#) (Karar tarihi: 19 Eylül 2023), [953.](#) (Karar tarihi: 27 Ekim 2023), [954.](#) (Karar tarihi: 19 Eylül 2023),¹² [955.](#) (Karar tarihi: 30 Kasım 2023), [956.](#) (Karar tarihi: 30 Kasım 2023), [958.](#) (Karar tarihi: 30 Kasım 2023), [959.](#) (Karar tarihi: 27 Ekim 2023), [960.](#) (Karar tarihi: 12 Aralık 2023), [961.](#) (Karar tarihi: 12 Ekim 2023), [962.](#) (Karar tarihi: 25 Ekim 2023), [963.](#) (Karar tarihi: 30 Kasım 2023), [964.](#) (Karar tarihi: 30 Ekim 2023), [965.](#) (Karar tarihi: 25 Ekim 2023), [966.](#) (Karar tarihi: 29 Kasım 2023), [968.](#) (Karar tarihi: 12 Aralık 2023), [969.](#) (Karar tarihi: 12 Aralık 2023) ve [970.](#) (Karar tarihi: 18 Aralık 2023) hafta buluşmalarına yönelik başlatılan soruşturmalarda verilen takipsizlik kararları, Cumartesi Anneleri/İnsanları'nın avukatlarına tebliğ edildi.

¹⁰ Bkz. Maside Ocak Kışlakçı Kararı Para. 26 ve Gülseren Yoleri Kararı, par. 19.

¹¹ *Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 11. maddesine ilişkin Rehber*, par. 74-75.

¹² Gözaltı işlemleri sırasında polisin fiziksel şiddetine maruz kalan avukat Murat Çelik hakkında "görevi yaptırmamak için direnme" yönünden yürütülen soruşturmayı da aynı takipsizlik kararı ile sonlandıran savcı, müşteki polis memuru Ali Hıracı'nın iddia ettiği gibi yaralandığına dair herhangi bir görüntü kaydı olmadığını ve Murat Çelik'in gösterdiği direncin "pasif direnme" olarak değerlendirilebileceğini belirterek "görevi yaptırmamak için direnme" suçunun unsurlarının oluşmadığına karar verdi.

- Avukatlara tebliğ edilen takipsizlik kararları incelendiğinde kararların hiçbirisinde AYM'nin [Maside Ocak Kışlakçı](#) ve [Gülseren Yoleri](#) kararlarına bir atıfta bulunulmadığı görüldü. Savcılar, Cumartesi Anneleri/İnsanları'nın kolluk tarafından engellenen buluşmalarında gözaltına alınan toplamda 597 kişi hakkında verdikleri takipsizlik kararlarına gerekçe olarak 2911 sayılı Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu'nun 32/1 maddesinde belirtilen suçun yasal unsurlarının oluşmamasını gerekçe gösterdiler.

Gözlemci kurumlar, AYM kararlarını uygulamayan kolluk görevlileri hakkında yapılan suç duyurularında İstanbul Valiliği tarafından soruşturma izni verilmediğini hatırlatır:

Cumartesi Anneleri/İnsanları'nın avukatları, AYM kararlarına rağmen Cumartesi Anneleri/İnsanları'nın 8 Nisan - 4 Kasım 2023 tarihleri arasında Galatasaray Meydanı'nda buluşmalarını engelleyen kolluk görevlileri hakkında her hafta suç duyurusunda bulundu.

Avukatların, 29 hafta boyunca devam eden engelleme ve bu engellemelerin emrini veren, kanuna aykırı emri uygulayan ve bu sırada Cumartesi Anneleri/İnsanları ile onlara eşlik eden hak savunucularına yönelik işkence ve diğer kötü muamelede bulunan kolluk görevlileri hakkında "Toplanma ve gösteri yürüyüşü hakkı ile ifade özgürlüğünün anayasaya aykırı olarak engellenmesi suretiyle Görevi Kötüye Kullanma (TCK madde 257)", "Zor Kullanma Yetkisinde Sınırın Aşılması (TCK madde 256)", "Kişiyi Hürriyetinden Yoksun Kılma (TCK madde 109)" ve İşkence (TCK madde 94)" iddialarıyla yaptıkları suç duyurularının, bu rapor tarihi itibarıyla en az 15'inde İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığı'nın, İstanbul Valiliği'nden soruşturma izni talep ettiği öğrenildi.

- Suç duyurularında "işkence" iddiası olmasına ve [4483 sayılı Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanun](#)'un 2. maddesinin ek fıkrası uyarınca bu suçun soruşturulması izne tabi olmamasına rağmen izin talep edilen 14 suç duyurusunda İstanbul Valisi Davut Gül, suç duyurusuna konu emniyet görevlileri hakkında İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığı'na soruşturma yürütmesi için izin verilmemesine karar verdi. Vali Gül ayrıca emniyet görevlileri hakkında disiplin soruşturması açılmasına gerek olmadığına kanaat getirdi ve dosyanın işlem den kaldırılmasına karar verdi. Cumartesi Anneleri/İnsanları'nın avukatlarına tebliğ edilen kararlara göre Vali Gül, 943., 945., 948., 949., 950., 951., 952., 954., 955., 956., 957., 958., 960., 961., ve 962. hafta buluşmalarını engelleyen ve Cumartesi Anneleri/İnsanları ile onlara eşlik eden hak savunucularına yönelik işkence ve diğer kötü muamelede bulunan kolluk görevlileri hakkında soruşturma yapılmasına izin vermedi.
- Avukatlara tebliğ edilen valilik kararları incelendiğinde [Emniyet Genel Müdürlüğü Teftiş Kurulu Başkanlığı Kuruluş, Görev ve Çalışma Yönetmeliği](#)'nin 62. maddesinde ve [Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkındaki Kanunun Uygulanması ile İlgili Olarak İçişleri Bakanlığınca Yürütülecek İşlemlere İlişkin İçişleri Bakanlığınca Yürütülecek İşlemlere İlişkin Yönerge](#)'nin 24. maddesinde hakkında inceleme yapılan kolluk görevlilerinin ifadelerinin alınmasının ön inceleme raporu için esas olduğu belirtilmesine rağmen valilik kararlarında alıntılanan raporlarda bu yönde bir işlem yapılmadığı görüldü.
- Alıntılanan ön inceleme raporlarında haklarında inceleme yapılan kolluk görevlilerinin topladığı evrak ve mülki idarenin yasaklama kararlarının esas alındığı tespit edildi. Örneğin 957. hafta buluşmasında Cumartesi Anneleri/İnsanları ve hak savunucularına

işkence ve diğer kötü muamele uygulayan kolluk görevlileri hakkında yapılan suç duyurusunda soruşturma izni verilmemesi yönünde görüş bildirilen ön inceleme raporunda, İstiklal Caddesi üzerinde iki farklı “güvenlik çemberi” oluşturulduğu bilgisi dahi verilmeden kolluk görevlileri tarafından hazırlanan “yakalama tutanağı”ndan hareketle Cumartesi Anneleri/İnsanları ve hak savunucularının tek bir grup olarak gözaltına alındığı kabul edilerek “gruba üç defadan fazla olacak ve grubunun tamamının duyabileceği şekilde” anons yapıldığı iddia edildi. İlgili haftanın [gözlem raporunda](#), İstiklal Caddesi üzerinde iki farklı “güvenlik çemberi” oluşturulduğu ve Galatasaray Lisesi önünde oluşturulan “güvenlik çemberi”nde ablukaya alınan Cumartesi Anneleri/İnsanları ve hak savunucularına herhangi bir “Dağılım” anonsu yapılmadığı kayıt altına alınmıştı. Ön inceleme raporunda barışçıl protestolara yönelik polis müdahalelerindeki tavırları ve birçok suç duyurusuna konu olan eylemleri ile kamuoyunda bilinen ve daha sonra Başakşehir İlçe Emniyet Müdürü olarak atanan polis amirinin, EMEP İstanbul Milletvekili İskender Bayhan’ın danışmanı Ekinsu Devrim Danış’ı işkenceyle tehdit ettiğine dair ifadesi de dikkate alınmadı.

- Özetle, ön inceleme raporlarında Cumartesi Anneleri/İnsanları’nın buluşmalarının kanunsuz olduğu, müdahalelerin orantılı olduğu, her buluşma için yasada belirtildiği şekilde üç kez “Dağılım” anonsu yapıldığı ve imkan sağlanmasına rağmen Cumartesi Anneleri/İnsanları ve hak savunucularının dağılmamakta ısrar ettikleri, diğer bir ifadeyle 2911 sayılı Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu’nun 32/1 maddesinde belirtilen suçun unsurlarının oluştuğu, iddia edilerek soruşturma izni verilmemesi yönünde görüş bildirildi. Bu bağlamda gözlemci kurumlar, 950. hafta hariç olmak üzere aynı haftalara ilişkin savcılıklarca verilmiş takipsizlik kararlarının 2911 sayılı Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu’nun 32/1 maddesinde belirtilen suçun yasal unsurlarının oluşmadığı şeklinde gerekçelendirildiğine dikkat çeker.
- Ön inceleme raporlarının, beş farklı ikinci sınıf emniyet müdürü tarafından hazırlandığı görüldü. Dokuz haftaya ilişkin ön inceleme raporunun aynı emniyet müdürü tarafından hazırlandığı tespit edildi. 955. ve 961. hafta raporlarının ise birçok haftada Galatasaray Meydanı’nda bulunduğu tespit edilen ve 30 Eylül 2023 tarihindeki [966. hafta](#) buluşmasını engellemeye yönelik İstiklal Caddesi üzerinde oluşturulan “güvenlik çemberi” içerisinde Cumartesi Anneleri/İnsanları ve hak savunucularına uygulanan fiziksel şiddeti çember dışından izleyen polis amirleri arasında olduğu tespit edilen ve o dönemde İkinci Bölge İlçelerden Sorumlu İl Emniyet Müdürü Yardımcısı olan polis amiri tarafından hazırlandığı görüldü.
- Cumartesi Anneleri/İnsanları’nın avukatlarının 948., 949., 950., 952., 954., ve 959. hafta buluşmalarını engelleyen, bu engellemelerin emrini veren, kanuna aykırı emri uygulayan ve bu sırada Cumartesi Anneleri/İnsanları ile onlara eşlik eden hak savunucularına yönelik işkence ve diğer kötü muamelede bulunan kolluk görevlileri hakkında ayrı ayrı yaptıkları suç duyurularının her bir hafta için olgular, engelleme ve müdahaleler ile şüpheliler farklı olmasına rağmen İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından birleştirildiği öğrenildi. Suç duyurularını birleştiren savcı, suç duyurusuna konu kolluk görevlileri hakkında soruşturma yürütmek için valilikten de toplu şekilde izin istedi. Vali Davut Gül, savcılığın talebini toplu şekilde reddetti.
- Her ne kadar AYM kararlarına bir atıfta bulunulmasa da Cumartesi Anneleri/İnsanları’nın barışçıl toplantıları hakkında açılan soruşturmalarda takipsizlik

kararları verilirken “suç unsuru” bulunmadığı savcılık tarafından da teyit edilen buluşmaları engelleyen, Cumartesi Anneleri/İnsanları’na işkence ve diğer kötü muamele yasağına aykırı olacak şekilde fiziksel şiddet uygulayan polis amirleri ve memurları hakkında hükümetin Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi’ne sunduğu Faaliyet Planı’ndaki argümanları¹³ ile çelişkili şekilde ve yasaya aykırı olarak soruşturma izni verilmemesi mantıken ve hukuken açıklanamayacak bir durumdur.

---

¹³ Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi tarafından icrası denetlenen *Batu ve diğerleri v. Türkiye* Dava Grubu’na 5 Temmuz 2023 tarihinde Faaliyet Planı sunan Türkiye, planın 100. paragrafında soruşturma izni hakkında şu ifadeleri kullanmaktadır: “Yukarıda belirtilenler ışığında; yetkililer, güvenlik güçleri tarafından işlenen işkence, kötü muamele veya zor kullanma yetkisinin aşılması veya kasti yaralama veya hakaret suçlarında idari iznin kesinlikle gerekli olmadığını ve Türk Yargısı’nın pratiğinin [Avrupa İnsan Hakları] Sözleşmesi ile tamamen uyum içerisinde olduğunu vurgularlar.”, <https://rm.coe.int/0900001680abdc5b>